

ШОХМОТ:

АЗ ТАРРИХИ ЧЕМПИОНАТҲОИ ҶАҲОН

Шоҳмот ё шатранҷ таърихи зиёда аз ҳазорсола дорад. Оид ба пайдоши ин бозӣ дар манбаъҳои хатти маълумоти гуногун мавҷуданд. Аз ҳудудҳои гуногуни ҷаҳон донаҳо шоҳмот ба шаку намудҳои хос дарёб шудаанд. Бино ба аксар манбаъҳои ватани нахустин шоҳмотро қишварҳои Эрон, Ҳиндустон ва Осиёи Мияна мөхисобанд.

Шоҳмот асосан машгулоти зодагон ба шумор ме-рағтааст. Аммо оғоз аз XIX ин бозӣ оммавӣ гардид ва гузаронидани ҳар гуна мусобиқаҳо ба ҳукми анъана даромад. Соли 1885 қарор шуд, ки нахустин чемпионати ҷаҳон оид ба шоҳмот ташкил карда шавад.

Ҳамин тарик, аз рӯи оғози чемпионати ҷаҳон ва сабқатоҳи байналхалқӣ оид ба шоҳмот 138 сол наси сар гардидаст. Дар давоми мусобиқаҳо, ки со-лоҳо гуногун гузаронида шудаанд, инҳои чемпиони ҷаҳон оид ба шоҳмот аниқ гардидаанд:

Эммануэл Ласкер – солҳои 1994 - 1921 (Олмон)
Хосе Раул Капабланка, 1921 - 1927 (Куба)
Александар Алекин, 1927- 1946 (СССР/Фаронса)
Макс Эйве, солҳои 1935 - 1937 (Нидерландия)
Михали Ботвинник, 1948 - 1957 (СССР)
Василий Смыслов, 1957 - 1958 (СССР)
Михали Ботвинник, 1958 - 1960 (СССР)
Михали Тал, 1960 - 1961 (СССР)
Михали Ботвинник, 1961 - 1963 (СССР)
Тигран Петросян, 1963 - 1969 (СССР)
Борис Спасский, 1969 - 1972 (СССР)
Роберт Фишер, 1972 - 1975 (ИМА)
Анатолий Карпов, 1975 - 1985 (СССР)
Гарри Каспаров, 1985 - 1993 (СССР)
Анатолий Карпов, 1993 - 1999 (СССР)
Александар Халифман, 1999 - 2000 (Русия)
Вишванатан Ананд, 2000 - 2002, (Ҳиндустон)
Рудсан Пономарёв, 2002 - 2004 (Украина)
Рустам Косимчонов, 2004 - 2005 (Ўзбекистон)
Веселин Топалов, 2005 - 2006 (Булғория)
Владимир Крамник, 2006 - 2007 (Русия)
Вишванатан Ананд, 2007 - 2013 (Ҳиндустон)
Магнус Карлсен, 2013 - 2023 (Норвегия).

Чемпионати нахбатии ҷаҳон дар пойтаҳти Қазоқистон – шаҳри Остона ба қариби аянҷом ёфт. Дар он давғогарон шаҳрванди Русия Ян Непомняший ва шоҳмотози Чин – Дин Лијэн талош варзишанд, баъди талоҳҳои тезутидан номонандай Чин голиб гардид ва чемпиони нахбатии ҷаҳон шуд. Чемпиони дар амали ҷаҳон Магнус Карлсен аз сабқат барои тоҷи шоҳмот даст қашид.

Нарзулло ХОЛИҚЗОДА.

Ҳикоят АДОЛАТПЕША

Дар қишиваре қозин адолатпеша боре ғинобар парваранд ҷинони писарбачи 15 сола кор мебурд. Ғисарак аз дуқон нон ва панри дудизда буд. Ҳангоми гурҳатон оинай яке аз тирезаҳо дуқонро низ шикаста буд.

Баъди фахмидани тағсилоти воже суда аз ғисарак метғурсад:

– Ҳакиматан ҳам нону панир дудизди, тоқни дуқонро шикасти, барои чӣ?

– Пайи ҳам савол медод суда.

Ғисарак бо сари ҳам гунаккорони ҷавоб медод:

– Ҳа!

– Туро чӣ мачбур кард?

– Муҳтоҷи.

– Ҳарда ҳӯрӣ, намешавад?

– Пулат нест.

– Аз падару модарат ҷаро нағирифти?

– Ҷадар нест, модарам бемор. Нону панирро барои ўзудизад.

– Қор намекунӣ?

– Мошин мешустам.

Барои қумам ба модарам ҳарроҳ аз ҳӯчайни ҷавоб мепурсидам, оқибат ӯ маро аз қор ҳолӣ кард.

Баъди саволу ҷавоб қозӣ ҳуқуру ӯзлон шудон намуд:

– Ҷудзӣ ҷиноят аст, аммо ба ин ҷиноят ҳамаи мо шарикем. Барои тарбияи ғарзанд, ба роҳи рост ҳидоят намудани ўт, тавминота, моз мисъул ҳастем. Ҳоло ба ҳарҳои шумоҳ дар доллар ҷарима мепандам.

– Ҳароҳаро ҷадар ӯздуҳам.

– Ҳароҳаро ҷадар ӯздуҳам.